

Barbara Mitrenga

Od redakcji

Linguarum Silva 3, 9-12

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od redakcji

„Linguarum Silva” jest rocznikiem naukowym ukazującym się od 2012 roku pod patronatem Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W pierwszych dwóch tomach, zatytułowanych *Opozycja – przeciwieństwo – kontrast w języku i w tekście* (2012) oraz *Słowo – znaczenie – relacja w języku i w tekście* (2013), opublikowanych zostało łącznie 21 tekstów naukowych, których autorami są doktoranci i doktorzy śląskiej *Alma Mater* oraz młodzi badacze reprezentujący inne polskie uczelnie. „Linguarum Silva” jest publikacją, w której zamieszczane są także recenzje i omówienia książek, przede wszystkim językoznawczych nowości wydawniczych, oraz sprawozdania z ważnych konferencji, uroczystości i wydarzeń związanych z działalnością Instytutu Języka Polskiego, a także innych jednostek Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Dotychczas opublikowane tomy potwierdzają różnorodność zainteresowań, naukowych inspiracji oraz realizowanych kierunków badawczych młodego pokolenia lingwistów w Polsce.

Niniejszy tom, zatytułowany *Zmienność – stałość – różnorodność w dawnej i współczesnej polszczyźnie*, składa się z trzech części: *Zmienność – stałość – różnorodność w dawnej polszczyźnie*, *Zmienność – stałość – różnorodność we współczesnej polszczyźnie* oraz *Varia*. Wszystkie opublikowane w nim opracowania naukowe, choć różnią się tematyką, materiałem badawczym i sposobem jego opracowania, a także przyjętą metodologią, odnoszą się do zaproponowanych w tytule tomu pojęć zmienności, stałości i różnorodności w języku. W artykułach mowa m.in. o zmianie statusu i funkcji leksemów, o zmianach semantycznych wybranych wyrazów, przeobrażeniach dotyczących pojęcia rodziny, ewolucji języka dowcipów o małżeństwie czy zmianie w postrzeganiu mowy śląskiej. Autorzy w swych tekstach zwracają również uwagę na to, co stałe – na przykład wyrazy i znaczenia długo funkcjonujące w polszczyźnie, utrwalone w społeczeństwie stereotypy związane z płcią, tradycyjne rozumienie pojęcia rodziny, zakorzenioną w Polakach tendencją do narzekania. W wielu miejscach tomu mowa także

o różnorodności, w tym m.in. o możliwościach wykorzystania odmiennych perspektyw oglądu i różnych narzędzi badawczych w pracach historycznojęzykowych, przyczynach zróżnicowania semantycznego wybranych leksemów, różnorodnych określeniach czasowych informujących o fazie akcji, bogactwie środków słownych i słowno-obrazkowych służących wyrażaniu niezadowolenia przez Polaków czy o różnych formach „życia” mowy Górnoszlązaków w Internecie.

Pierwszą część tomu otwiera artykuł Krzysztofa Waśkowskiego będący refleksją metodologiczną dotyczącą synkretycznej analizy dawnego materiału leksykalnego. Autor uzasadnia, że różne perspektywy oglądu słownictwa wieków przeszłych, a także zastosowanie narzędzi badawczych wywodzących się z odmiennych szkół semantycznych i leksykologicznych oraz wykorzystanie pozalingwistycznych źródeł historycznych jest korzystne w badaniach z zakresu diachronicznej leksykologii. Wywód naukowy potwierdza przykładami należącymi do słownictwa animalistycznego (np. *zwierzętokrzew* v. *zwierzokrzew*, *ryba*, *morskie ciele*).

W kolejnych dwóch artykułach – Dagmary Bałabaniak oraz Anny Szczepanek – podjęto tematykę tzw. wyrażen funkcyjnych w ujęciu diachronicznym. Dagmara Bałabaniak omawia problem wyróżniania intensyfikatorów w dawnych tekstach i odróżniania ich od przysłówków. Zwraca również uwagę na proces kształtowania się intensyfikatorów, które wywodzą się historycznie od przysłówków. Materiał językowy, stanowiący ilustrację poczynionych przez badaczkę obserwacji, obejmuje wyraz *okrutnie* i jego kontekstowe ekwiwalenty. Natomiast przedmiotem zainteresowania Anny Szczepanek jest jednostka funkcyjna *niech*. Pytania badawcze, jakie stawia i na które odpowiada Autorka, dotyczą pochodzenia i statusu *niech* w polszczyźnie na przestrzeni wieków, a także ustalenia, co spowodowało, że *niech* przyjęło obecny kształt i funkcję oraz od kiedy *niech* w obecnym kształcie i funkcji istnieje w polszczyźnie. Służą one też odtworzeniu etymologii analizowanej jednostki.

Pozostałe dwa artykuły w tej części tomu poświęcone są historycznojęzykowej analizie wybranych leksemów. Zuzanna Krótki bada polskie leksemy o rdzeniu *-próżn-*, natomiast Anna Ziemińska – leksemy *płytki* i *miałki*. Pierwsza z wymienionych Auterek nie tylko szczegółowo omawia zaprezentowany materiał badawczy (liczący 57 jednostek), zwracając uwagę m.in. na charakter polisemiczny i kształtowanie się znaczeń metaforycznych analizowanych leksemów, lecz także przedstawia go w postaci gniazda słowotwórczego i grafów wzorowanych na wykresach Šaumjana i Sobolevej. Druga z Auterek podejmuje próbę opisu ewolucji semantycznej notowanego w polszczyźnie od 1556 roku przymiotnika *płytki* oraz funkcjonującego do drugiej połowy XIX wieku w znaczeniu ‘niegłęboki’ przymiotnika *miałki*. Śledzi losy wymienionych leksemów w języku polskim

na przestrzeni wieków, omawia zmiany znaczeniowe tych leksemów, ich łączliwość i zmiany w zakresie użycia.

Druga część tomu zawiera pięć artykułów podejmujących różnorodne zagadnienia najnowszej polszczyzny. Analizie różnych określeń czasowych wnoszących informację o fazie akcji poświęcone jest opracowanie Karoliny Lisczyk-Kubiny. Szczególną uwagę skupia Autorka na wybranych określeniach nieczasownikowych (*początkowo, na początek, na początku, z początku, na koniec, na końcu, w końcu, dalej, jeszcze i w dalszym ciągu*) – ich łączliwości, kontekstach użycia i wynikającej z nich polisemii analizowanych określeń.

Kolejny artykuł – autorstwa Eweliny Tyc – traktuje o językowych wyznacznikach płci w dowcipach o polskim małżeństwie. Na podstawie analizy wybranych dowcipów Autorka omawia wpływ utrwalonych w społeczeństwie stereotypów kulturowych na językowy obraz obu płci, szczególnie uwzględniając środki językowe podkreślające różnice między kobietą i mężczyzną. Zwraca także uwagę na zmiany, jakie dokonały się w języku dowcipów o tematyce małżeńskiej w ostatnim trzydziestolecium.

Profilowaniu pojęcia rodziny i jej alternatywnych form w popularnym serialu *M jak miłość* poświęcony jest artykuł Marty Iwańskiej. Na podstawie wybranych odcinków z lat 2001 i 2013 Autorka opisuje zmiany w rozumieniu pojęcia rodziny na przestrzeni blisko trzynastu lat emisji serialu, odnotowuje także pojawienie się w telesadze nowych form życia małżeńsko-rodzinne (monoparentalność, *single life*, rodziny zrekonstruowane).

W tej części tomu znalazły się również dwa artykuły, dla których źródłem materiału badawczego jest stosunkowo nowe medium – Internet. W pierwszym z nich – autorstwa Natalii Moćko – poruszono zagadnienie różnorodnych sposobów wyrażania niezadowolenia przez użytkowników forów internetowych oraz internautów korzystających z serwisu Demotywatory.pl. Autorka wymienia, poświadcza przykładami i charakteryzuje zarówno słowne, jak i słowno-obrazkowe przejawy narzekania Polaków w Internecie. Artykuł stanowi próbę wyjaśnienia przyczyn, dlaczego w ogóle internauci wyrażają niezadowolenie w cyberprzestrzeni. Ostatnie z opublikowanych w niniejszym tomie opracowań, autorstwa Agnieszki Filipkowskiej, dotyczy mowy Górnoślązaków i różnorodnych sposobów jej funkcjonowania w Internecie. Autorka pisze o przejawach rewitalizacji mowy śląskiej wśród autochtonów o różnym wykształceniu, statusie ekonomicznym i kulturowym, czego dowodem są liczne strony internetowe poświęcone tej tematyce. Agnieszka Filipkowska analizuje głównie strony i portale internetowe (w tym także angielskojęzyczne), na których znajdują się m.in. informacje o mowie Górnoślązaków, alfabecie czy *Elementorzu S'loonskim*. Autorka popiera rozważania przykładami tekstów pisanych oraz memami.

Na trzecią część tomu (*Varia*) składają się: recenzja książki Agnieszki Słobody pod tytułem *Liczebnik w grupie nominalnej średniowiecznej polszczyzny. Semantyka i składnia* (2012), trzy sprawozdania z konferencji naukowych i z jednego seminarium naukowego zorganizowanych w Instytucie Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego w 2013 roku oraz sprawozdanie z zagranicznego seminarium naukowego, którego uczestniczką była doktorantka tegoż Instytutu. Tom wieńczy omówienie projektu Profilaktyczny Program Zdrowego Głosu *Jak mówić, żeby nie zaniemówić* realizowanego w Katedrze Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego przy współudziale Katedry Międzynarodowych Studiów Polskich śląskiej uczelni.

Artykuły z trzeciego tomu „Linguarum Silva” opiniowali do druku: prof. dr hab. Marek Cybulski (Uniwersytet Łódzki), dr hab. prof. UW Alina Kępińska (Uniwersytet Warszawski), prof. dr hab. Ewa Malinowska (Uniwersytet Opolski) oraz dr hab. prof. UAM Tomasz Mika (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Za wszystkie cenne uwagi i wszelkie sugestie, które pomogły Autorom nadać ostateczny kształt publikowanym tekstom, chciałabym wyrazić serdeczne podziękowania.

Barbara Mitrenga